EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 29.6.2023
COM(2023) 355 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

Seitsmeteistkümnes aastaaruanne (2022) liidu abi kasutamise kohta nõukogu 27. veebruari 2006. aasta määruse (EÜ) nr 389/2006 (millega luuakse rahalise toetuse programm Küprose türgi kogukonna majandusarengu soodustamiseks) alusel

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

Seitsmeteistkümnes aastaaruanne (2022) liidu abi kasutamise kohta nõukogu 27. veebruari 2006. aasta määruse (EÜ) nr 389/2006 (millega luuakse rahalise toetuse programm Küprose türgi kogukonna majandusarengu soodustamiseks) alusel

1. SISSEJUHATUS

Nõukogu määrus (EÜ) nr 389/2006[1] (edaspidi „abimäärus“) on Küprose türgi kogukonna abistamise aluseks ning selle kohaselt tuleb igal aastal Euroopa Parlamendile ja nõukogule aru anda.

2. ABI KAVANDAMINE

2006. aastast kuni 2022. aasta lõpuni kavandati abimääruse raames tehtavateks toiminguteks 656 miljonit eurot. 2022. aasta tegevusprogrammi jaoks 2022. aasta oktoobris võetud kohustuse summa oli 33,4 miljonit eurot[2]. Mitmeaastases finantsraamistikus on aastateks 2021–2027 esitatud programmi mitmeaastane perspektiiv, mille kohaselt toimub stabiilne iga-aastane rahastamine. Abiprogramm on aga erakorralist ja ajutist laadi ning selle eesmärk on valmistada ette ja vastavalt vajadusele hõlbustada liidu õigustiku täielikku kohaldamist Küprose Vabariigi nendel aladel, mis ei ole valitsuse tegeliku kontrolli all, pärast Küprose probleemi lahendamist. Nii abimääruses kui ka nõukogu määruses (EL, Euratom) nr 2020/2093,[3] millega määratakse kindlaks mitmeaastane finantsraamistik, on taasühendamise puhul ette nähtud läbivaatamine.

3. RAKENDUSMEHHANISMID

Programmi rakendatakse Küprose Vabariigi valitsuse tegeliku kontrolli alt välja jäävatel Küprose Vabariigi aladel, kus liidu õigustiku kohaldamine on ühinemislepingu protokolli nr 10 kohaselt ajutiselt peatatud. Abi antakse eelarve otsese ja kaudse täitmise kaudu.

Komisjon tegutseb ainulaadsetes poliitilistes, õiguslikes ja diplomaatilistes tingimustes. Nimetatud abi andmine ei tähenda kõnealustel aladel ühegi muu ametiasutuse kui Küprose Vabariigi valitsuse tunnustamist. Selleks et rakendada programmi usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõtteid järgides, on vaja erikokkuleppeid. Tavaolukorras nähakse ELi rahastatavate abiprogrammide puhul abi kasutamise õigusraamistik ette abi saava riigi valitsusega sõlmitavate lepingutega. Küprose türgi kogukonnale abi andmiseks ei saa selliseid lepinguid sõlmida. Abi andmisega kaasneva riski juhtimine ja maandamine on osa komisjoni tööst. Võetavate meetmete hulka kuuluvad tõhus järelevalve lepingute üle, toetuse andmine abisaajatele, maksetingimuste läbivaatamine ja ettevaatlik suhtumine pangatagatiste

[1] Nõukogu 27. veebruari 2006. aasta määrus (EÜ) nr 389/2006, millega luuakse rahalise toetuse programm Küprose türgi kogukonna majandusarengu soodustamiseks ja millega muudetakse määrust (EÜ) nr 2667/2000 Euroopa Ülesehitusameti kohta (ELT L 65, 7.3.2006, lk 5).

[2] Komisjoni 13. detsembri 2021. aasta rakendusotsus Küprose türgi kogukonna abistamiseks tegevusprogrammi vastuvõtmise kohta (C(2021) 8905).

[3] Nõukogu 17. detsembri 2020. aasta määrus (EL, Euratom) 2020/2093, millega määratakse kindlaks mitmeaastane finantsraamistik aastateks 2021–2027 (ELT L 433I, 22.12.2020, lk 11).

kasutamisse. Märkimisväärne osa abist on toetustena antav abi, mille haldamine on ressursimahukas.

Abi mõju tagamiseks peab Küprose türgi kogukond olema täielikult kaasatud ettevalmistustesse, mis tehakse liidu õigustiku rakendamiseks pärast tervikliku kokkuleppe jõustumist, võttes arvesse õigustiku kohaldamise peatamise tühistamist vastavalt protokollile nr 10.

Programmi meeskond tegutseb ELi programmi tugibüroo kaudu Nikosias aladel, mis ei ole valitsuse tegeliku kontrolli all. Ka komisjoni esindus Küprosel korraldab kohtumisi, seminare ja pressikonverentse ning suhtleb Küprose avalikkusega tervel saarel (sealhulgas abiprogrammi teemadel). Peale selle rakendab abiprogrammi alusel rahastatav ELi infopunkt mitmesuguseid teavitus- ja nähtavusmeetmeid, pakkudes teavet ELi poliitika, prioriteetide ja meetmete kohta Küprose türgi kogukonna toetamisel ning edendades Euroopa kultuuri.

4. PROGRAMMI RAKENDAMINE ARUANDEPERIOODIL

4.1. Üldine ülevaade

Komisjon jätkab abimääruse rakendamist üldeesmärgiga toetada taasühendamist. Küprose probleemi lahendava tervikliku kokkuleppe sõlmimise korral otsustab nõukogu komisjoni ettepaneku alusel ühehäälselt, millised muudatused tuleb kõnealuses määruses teha.

2022. aastal jätkati mitut edukalt käivitunud ja õnnestunud projekti, nagu ELi stipendiumid ning usaldust suurendavad meetmed nii kultuuripärandi tehnilise komitee kui ka teadmata kadunud isikute otsimisega tegeleva komitee toetamiseks. Jätkus kaht kogukonda hõlmavate tehniliste komiteede algatuste rahastamine spetsiaalsest rahastamisvahendist.

Toetustena antav abi oli jätkuvalt programmi oluline aspekt. Kokkuleppeks valmistuvatele olulistele majandussektoritele anti suuremat abi projektide kaudu, mis olid suunatud erasektorile, maapiirkondadele ja inimressursside arendamisele. Jätkati tööd loomahaiguste likvideerimise ja toiduohutuse olukorra märkimisväärse parandamise nimel.

Komisjon jätkas jõupingutusi, et aidata Küprose türgi kogukonnal järgida standardeid, mis on sätestatud komisjoni poolt 2021. aastal vastu võetud kahe meetme paketis, millega registreeritakse kaitstud päritolunimetusena nimetus „Χαλλούμι“ (Halloumi/Hellim) ja millega sätestatakse selle toote liikumistingimused üle eraldusjoone. Tehti märkimisväärseid jõupingutusi, et aidata toidukäitlejatel valmistuda esimese kaitstud päritolunimetuse inspekteerimiseks. Komisjon käivitas ka mitteametliku Halloumi/Hellimi töörühma, kuhu kuuluvad mõlema Küprose kogukonna sidusrühmad.

Abisaajate suutlikkuses rakendada pärast tervikliku kokkuleppe jõustumist tõhusalt liidu õigustikku esineb endiselt suuri lünki. Sellegipoolest on Küprose türgi kogukond jätkanud mitmes valdkonnas märkimisväärsete edusammude tegemist ja hakanud probleeme paremini mõistma.

Üks lahendamata probleem on Famagusta kanalisatsioonivõrgu ehitamine, millega seotud lepingu komisjon lõpetas 2013. aasta detsembris. Vaidlus endise töövõtjaga suunati 2017. aastal vahekohtusse. 2022. aasta juulis tegi vahekohus oma lõpliku otsuse, mille töövõtja seejärel vaidlustas Belgia kohtutes. Samal ajal jätkati endiselt vajalike remonditöödega.

Komisjon kandis jätkuvalt hoolt selle eest, et olenemata COVID-19 pandeemia tagajärgedest ja Küprose türgi kogukonna keerulisest sotsiaal-majanduslikust olukorrast viidaks abiprogrammi jätkuvalt ellu. Programmiga jätkati COVID-19 hädaabipaketi rakendamist, mis hõlmas kõige hädavajalikumaid meditsiinitarbeid, majanduslikku toetust ettevõtjatele ja eksperdinõu Küprose türgi kogukonnale.

Aasta lõpus oli abiprogrammi raames täitmisel 159 lepingut.

4.2. Edusammud eesmärkide kaupa

Abiprogrammi üldine eesmärk on aidata Küprose türgi kogukonna majandusarengu soodustamise kaudu kaasa Küprose taasühendamisele, pöörates erilist tähelepanu saare majanduslikule integratsioonile, tihedamate sidemete loomisele nii kahe kogukonna vahel kui ka Euroopa Liiduga ning liidu õigustiku ülevõtmiseks valmistumisele.

Alljärgnevalt on abimääruse eesmärkide kaupa kirjeldatud 2022. aastal võetud meetmeid.

4.2.1. Eesmärk nr 1: taristu arendamine ja ümberkorraldamine

ÜRO Arenguprogrammi (UNDP) raames jätkati kohaliku taristu rahastamisvahendi rakendamist komisjoniga sõlmitud kehtivate rahalist toetust käsitlevate lepingute kaudu, mille kogumaht oli 33,2 miljonit eurot. Rahastamisvahendi kaudu toetatakse asjakohaste kohalike taristuinvesteeringute ettevalmistamist ja tegemist.

2022. aastal oli kohaliku taristu rahastamisvahendi raames rakendamisel 14 prioriteetset projekti. Märkimisväärseid edusamme tehti Kormakitise koostöökeskuse ehitamisel ja Morphou reoveepuhastusjaama laiendamisel. Samuti alustati Kouklia veehoidla taastamistöödega. Tehti mitmeid toiminguid, et valmistuda kaht kogukonda hõlmava päikeseelektrijaama teostatavusuuringu käivitamiseks.

Veesektoris viidi 2021. aasta novembris lõpule Nikosia uue kanalisatsioonimagistraali ehitamine ja projekti puudustest teatamise periood lõppes 2022. aasta detsembris. Projekti raames ehitati 13 km pikkune kanalisatsioonitorustik, et juhtida Nikosia piirkonna reovesi kahe kogukonna ühisesse Nikosia reoveepuhastusjaama, mis valmis ELi rahastatud meetme raames 2013. aastal. Projektiga vähendatakse põhjavee saastumist ja kaitstakse ühiseid veevarusid kogu saarel.

Famagusta kanalisatsioonivõrgustiku remondiga seotud tööd algasid 2021. aasta juulis ja füüsiliselt alustati töödega 2022. aasta jaanuaris. Projekti eesmärk on kõrvaldada suur hulk esialgse projekti puudusi ning parandada süsteemi kvaliteeti ja toimivust. 2022. aastal tehti märkimisväärseid edusamme – paigaldati ligikaudu 70 % kavandatud torujuhtmest. Projekti lõpptähtaeg on kavandatud 2023. aasta lõpuks.

Prügila laiendamist ja degaseerimisrajatise ehitamist käsitlevate muudetud ehitustööde lepingute puudustest teatamise periood lõppes 2022. aasta jaanuaris ning prügila anti tervikuna üle Küprose türgi kogukonnale.

Kahjuks ei ole abisaaja prügila tegevust ja majandamist parandanud ning on jätkanud kehvade jäätmete kõrvaldamise tavade rakendamist, kasutamata seejuures nõrgvee käitlusjaama. See tõi paratamatult kaasa investeeringu väärtuse märkimisväärse vähenemise. Abisaaja algatas ilma komisjoni kaasamata prügilatoimingute tellimiseks kaks hanget. Need mõlemad tühistati, mis tähendab, et jäätmesektori haldamine ja selle tulevik on endiselt ebaselged. Komisjon on teinud pidevaid jõupingutusi, et toetada abisaajat olukorra parandamisel.

Kooskõlas ELi rahastatava sidusa tahkete jäätmete käitlemise kavaga on lõppjärgus toetuse andmine, millega aidatakse kaheksal kohalikul kogukonnal täiustada oma jäätmekäitlustaristut.

Õhukvaliteedi seirevõrgustiku renoveerimise, õhu- ja kütusekvaliteedi referentlaboratooriumi rajamise ning suutlikkuse suurendamise meetmetega tugevdati kohalikku tehnilist suutlikkust jälgida keskkonna kvaliteeti. Kogu 2022. aastal täielikult toiminud õhukvaliteedi seirevõrgustiku kaudu edastatakse praegu näite suurema arvu saasteainete kohta rohkemates asukohtades.

Telekommunikatsioonisektoris jätkus uue ringhäälingutaristu hange, mis peaks lõpule viidama 2023. aasta lõpuks. See ELi rahastatud projekt on vajalik selleks, et Küprose türgi kogukonnal oleks võimalik lõpetada kõigi 700 MHz sagedusalast edastatavate analoogteleülekannete edastus. Lõppkokkuvõttes võimaldab see 700 MHz sagedusala eraldada üksnes 5G mobiilsideteenustele ja aitab kaasa ulatuslikuma digiteerimise saavutamisele Küprose türgi kogukonnas.

4.2.2. Eesmärk nr 2: sotsiaalse ja majandusliku arengu edendamine

Abiprogrammi raames jätkati võitlust COVID-19 pandeemiast tuleneva kahjuliku majandusmõju vastu ja Küprose türgi kogukonna ettevõtluskeskkonna toetamist.

Peamine erasektori toetamise vahend, sealhulgas seoses COVID-19 pandeemiast taastumisega, oli uuendusliku ettevõtluse ja dialoogi projekt, mida viiakse ellu koostöös Põhja-Iirimaa ülemerekoostöö ühinguga (NI-CO). 2022. aastal toetati töökohtade loomise ja kaitsmise toetuskava kaudu 100 edukat VKEd, kummagi valdkonna puhul kuni 60 000 euro ulatuses. See lisandus 770 mikroettevõtjale, keda toetati 2021. aastal igaüht 1 500 euroga.

Tooteohutuse valdkonnas on tehtud märkimisväärseid edusamme. 2022. aasta märtsis käivitati turujärelevalvealane tehnilise abi projekt, mille eesmärk on võtta kasutusele uued metroloogia, standardimise, akrediteerimise ja vastavushindamise tavad ning täiustada olemasolevaid tavasid. Projekt aitab parandada Küprose türgi kogukonna ettevõtluskeskkonda ja tagada, et kohapeal toodetud kaubad vastavad ELi standarditele.

Maaelu arengu valdkonnas said 189 põllumajandustootjat põllumajandusettevõtete juhtimist ja sellega seotud teemasid käsitlevat kutseharidusõpet. Lisaks koolitusse tehtavatele investeeringutele jõudis programmi rakendamise lõppfaasi 55 maaelu arendamise toetust, mille eesmärk oli sektori uuendamine. Nelja kindlaksmääratud katseteema puhul, sealhulgas Halloumi/Hellimi kaitstud päritolunimetuse kava, algatati teadusuuringute ja tutvustamistegevuse katseprogramm, et ületada lõhe teaduse, vajaduste ja tavade vahel.

Jätkus toiduohutuse ja -kriisideks valmisoleku tehnilise abi projekti elluviimine, mis mõjutab eraldusjooneülest kaubavahetust ja Halloumi/Hellimi paketi rakendamist. 28 toidukäitlejale anti toetust, et nad saaksid välja töötada tegevuskavad ELi standardite saavutamiseks ja neid ellu viia. Algas põllumajandusettevõtjate sertifitseerimisprotsess ning 2022. aasta lõpuks oli sertifitseeritud 11 põllumajandusettevõtjat ja lisaks oli hinnatud 26 põllumajandusettevõtjat.

Viidi lõpule kolmas ulatuslik loomadelt proovide võtmine ja loomade kontrollimine prioriteetsete haiguste (brutselloos ja tuberkuloos) suhtes. Selleks pakkus komisjon laborikatseid, veterinaarkaupu ja teenuseid. Selle tagajärjel jätkus 2022. aasta lõpuks

brutselloosi esinemissageduse vähenemine, mis saavutas ligikaudu 2 %-lise levimuse karjas.

Samuti tehti ELi toetuse abil edasisi edusamme eraveterinaararstide kaasamisel kontrollidesse.

Haridussektoris säilitati toetus valdkondades, mis olid tihedalt seotud tööturu suutlikkuse suurendamisega, sealhulgas teadushariduse, kutsehariduse ja -õppe ning elukestva õppe kaudu. Mitmeaastase kutsehariduse õppekava arendamisprojekti esimese etapi lõpuks saavutati käegakatsutavaid tulemusi. Muu hulgas aitas see välja töötada 20 õppekavapaketti kutsehariduse ja -õppe muudetud õppekavade tarbeks ning kutsehariduse ja -õppe uue katsetamis- ja hindamismehhanismi. Projekti pikendati veel kahe aasta võrra.

Teadushariduse valdkonnas said 34 keskkooli ja 12 kutsehariduskooli teaduslabori seadmeid kokku 77 labori ning 1 kutseõppe ressursikeskuse jaoks, mis suurendas noorte teadusalaseid õppimisvõimalusi. Varasematel aastatel on 48 põhikooli saanud teaduslabori seadmeid. Õpetajate ja koolijuhtide kutsealast arengut tõhustati koolitajate reservi loomise teel. Kokku koolitati 1 468 põhi- ja keskkooli õpetajat, õppealajuhatajat ja koolijuhti sellistel teemadel nagu õpilaskeskne õppimine ja õpetamine, teaduslabori kasutamine ning interaktiivne lähenemine keeleõppele. Käimas on analüütiline töö, et sillutada teed tulevasele toetusele, mida antakse elukestva õppe, eripedagoogika ja kvalifikatsioonidega seotud valdkondadele.

Maailmapangaga allkirjastati uus leping, milles keskendutakse makromajandusliku järelevalve jätkuvale toetamisele, kaubavahetuskordade ja kaubanduse hõlbustamisele kogu eraldusjoonel, Küprose türgi ärikeskkonna parandamisele ning tehnilise toe pakkumisele statistika põhivaldkondades.

Statistika valdkonnas algatati 2022. aasta septembris koostöös Taani statistikaametiga tehnilise abi projekt, mille eesmärk on parandada andmeallikate tegevuspidevust ja haldamist. Enne seda eraldati IT-seadmeid ja eritarkvara, et parandada statistilisi väljundandmeid kooskõlas ELi standarditega. Projekte täiendas sihtotstarbeline toetus, mida antakse komisjoni tehnilise abi ja teabevahetuse (TAIEX) rahastamisvahendi ja Maailmapanga kaudu. Kõik need meetmed moodustavad tervikliku ELi strateegia, mille eesmärk on parandada statistika esitamist Küprose türgi kogukonnas, mis on oluline taasühendamise ettevalmistamise hõlbustamiseks.

4.2.3. Eesmärk nr 3: leppimisele kaasaaitamine, usaldust suurendavad meetmed ja kodanikuühiskonna toetamine

Teadmata kadunud isikute otsimisega tegelev komitee, mida toetatakse ÜRO Arenguprogrammiga sõlmitud rahalist toetust käsitleva lepingu kaudu, jätkas oma väli- ja laboritööd. 2022. aasta lõpuks oli komitee välja kaevanud kokku 2 002 teadmata kadunud isikust 1 196 säilmed. Neist 1 029 tuvastati geneetiliselt ja anti üle peredele.

2022. aasta detsembris allkirjastati uus 2,6 miljoni euro suurust rahalist toetust käsitlev leping, et rahastada komitee tegevust 2023. aastal. Aastatel 2006–2022 toetas EL komitee tegevust kokku 35,8 miljoni euroga, mis moodustab 75 % komiteele sel perioodil eraldatud kogurahastusest.

Kultuuripärandi kaitse kaht kogukonda hõlmava kultuuripärandi tehnilise komitee kaudu jäi abiprogrammist toetatavate leppimise ja usaldust suurendavate meetmete oluliseks osaks – 2022. aastal viidi lõpule 16 projekti. Kultuuripärandi programmi

jaoks on kokku antud ligikaudu 24 miljonit eurot ELi rahalisi vahendeid. Need võimaldasid säilitada, struktuurselt toetada, füüsiliselt kaitsta või restaureerida enam kui 120 kultuuripärandiobjekti kogu saarel.

2022. aasta detsembris allkirjastati uus 1 miljoni euro suurune toetus, et jätkata ELi rahastatavat toetusvahendit tehniliste komiteede jaoks. Seda toetust rakendab ÜRO Arenguprogramm. Alates 2019. aastast on toetusvahendist rahastatud enam kui 10 tehniliste komiteede projekti alates teostatavus- ja teadusuuringutest kuni õpikodade ja näitusteni.

Pärast kaht kogukonda hõlmava stipendiumide katseprojekti edukat rakendamist United World College'i poolt ja lähtudes eelnevatel aastatel saadud headest kogemustest valiti 2022. aastal välja 12 üliõpilast mõlemast kogukonnast, kes alustasid eri riikides rahvusvahelise bakalaureuseõppe programmi läbimist. United World College'i võetud meetmed hõlmavad ka kogukondadeülest noorte kaasamise alast tegevust ja lühikursusi, mille eesmärk on anda noortele mõjuvõim teha oma ühiskonnas positiivseid muudatusi.

2022. aastal jätkus kodanikuühiskonna toetamine. Kodanikuühiskonna organisatsioonidele tehnilist abi andev projekt „Civic Space" aitas jätkuvalt kaasa kodanikuühiskonna organisatsioonide suutlikkuse suurendamisele, kodanikuühiskonna arengut soodustava keskkonna loomisele ning Küprose kreeka ja teiste ELi kodanikuühiskonna organisatsioonide vaheliste võrgustike loomisele ja muu ühistegevuse soodustamisele. Lähtudes projekti „Civic Space" raames tehtud töö kohta saadud positiivsest tagasisidest, pikendati projekti kestust veel kahe aasta võrra.

Uus projektikonkurss Küprose kodanikuühiskonna VIII meetme raames käivitati edukalt 2022. aasta märtsis eesmärgiga eraldada kokku 2,5 miljonit eurot. Projektikonkursil keskenduti meetmete toetamisele kolmes valdkonnas: kaht kogukonda hõlmav teadustegevus, kaht kogukonda hõlmavad usaldust suurendavad meetmed ning Küprose türgi kogukonna kodanikuühiskonna tugevdamine. Projektide hindamismenetlus oli 2022. aasta lõpus veel pooleli. Projektikonkursi eelmise vooru raames välja valitud 12 projekti on jõudnud nende täielikku rakendusetappi, mis võimaldas kodanikuühiskonnal võtta olulisi tugimeetmeid ja stimuleerida kodanikuaktiivsust.

Inimõiguste platvormi ühendus jätkas oma ELi rahastatava otsetoetuse edukat rakendamist. Peamiselt keskenduti inimkaubandusevastasele võitlusele, pagulaste õigustele, LGBTIQ+-inimeste õigustele, asjaomaste sidusrühmade osalemisele, kinnipidamistingimustele ja kaitsele piinamise eest. Platvorm tegeles esimese inimkaubanduse juhtumi esitamisega Küprose türgi kogukonna kohtutesse, mis lõppes süüdimõistva kohtuotsusega. Samuti toetati inimõiguste rikkumise ohvreid ja tugevdati kodanikuühiskonna suutlikkust üldistes õigustega seotud küsimustes.

4.2.4. Eesmärk nr 4: Küprose türgi kogukonna lähendamine liidule

2022. aastal vahetas Goethe Instituut välja Briti Nõukogu ELi stipendiumiprogrammi rakenduspartneri kohal. 2022. aasta aprillis sõlmiti Goethe Instituudiga 5 miljoni euro suurune rahalist osalust käsitlev leping. Aasta jooksul anti Küprose türgi kogukonna üliõpilastele ELi liikmesriikide ülikoolides õppimiseks 159 stipendiumi ja Euroopa Kolledžisse võeti vastu esimene Küprose türgi kogukonna üliõpilane, kes sai ELi stipendiumi.

Alates 2007. aastast on üliõpilastele määratud üle 2 000 stipendiumi, mis hõlmavad rohkem kui 100 ülikooli ja 23 ELi liikmesriiki. Stipendiumidega toetatakse üliõpilasi

esimesel kõrgkooliaastal, kõrghariduse teise astme üliõpilaste magistri- või doktoriõpet ning teadustöötajaid ja spetsialiste keele- ja kutseoskuste täiendamisel ELi liikmesriikides.

ELi infopunkti haldab ELi programmi tugibüroo koos komisjoni esindusega Küprosel. 2022. aastal saavutas ta ELi suure nähtavuse tänu oma tegevusele nii veebis kui ka mujal. ELi infopunkt kajastas rohkem kui 20 ELiga seotud teemat, sealhulgas sooline võrdõiguslikkus, sooline vägivald, LGBTIQ+-inimeste õigused, puudega inimeste õigused, desinformatsioon ning töötervishoid ja tööohutus.

ELi infopunkt korraldas 35 üritust, meelitades ligi üle 16 000 osaleja. Üritustel osalejate arv on eelmiste aastatega võrreldes veidi suurenenud. Lisaks anti välja 14 väljaannet, 69 infograafikut ja 12 audiovisuaaltoodet, mis keskendusid ELi prioriteetidele Küprosel. ELi infopunkti sotsiaalmeedia liiklus suurenes jätkuvalt. ELi infopunkti Facebooki veebileht sai 2022. aastal ligikaudu 1 000 uut jälgijat.

4.2.5. Eesmärgid nr 5 ja 6: Küprose türgi kogukonna ettevalmistamine liidu õigustiku ülevõtmiseks ja rakendamiseks

TAIEXi rahastamisvahendit kasutatakse abimääruse eesmärkide 5 ja 6 elluviimiseks. See aitab valmistada Küprose türgi kogukonda ette liidu õigustiku rakendamiseks, kui lõpeb selle kohaldamise peatamine ehk kui jõustub terviklik kokkulepe.

TAIEXi rahastamisvahend on jätkuvalt oluline vahend, mis aitab kaasa abiprogrammi eesmärkide saavutamisele. 2022. aastal toetati rahastamisvahendiga pidevalt liidu õigustiku 12 teemavaldkonda nii veebiürituste kui ka kohapealsete ürituste kaudu. Samuti pakuti selle kaudu tervishoiuekspertide antavat korrapärast abi COVID-19 pandeemia kontekstis. Kokku korraldati 151 TAIEXi üritust, mis on sama suur arv üritusi kui eelmisel aastal. Lisaks töötati välja kõikide TAIEXi toetusel koostatud õigusaktide andmebaas ning jätkati jõupingutusi kirjaliku ja suulise tõlke kvaliteedi parandamiseks Küprose türgi kogukonnas.

TAIEXi raames jätkati eraldusjooneülese kaubavahetuse toetamist (nõukogu määrus (EÜ) nr 866/2004). Komisjoni volitatud sõltumatud eksperdid kontrollisid korrapäraselt värskeid puu- ja köögivilju, kartuleid, mett ja kala. Lisaks ületas 2022. aastal eraldusjoont esimest korda kuus erinevat mitteloomset päritolu töödeldud toitu. Need olid oliiviõli, tahiini, halvaa, jaanikaunasiirup, moosid ja puuviljamahlad. TAIEXi eksperdid olid peamine liikumapanev jõud, mis tagas tootmisrajatiste asjakohaste vastavuskontrollide kaudu ELi tasandi standardite ja kvaliteedi järgimise.

Komisjon tegeles ka eraldusjooneülese kaubavahetusega seotud takistuste kõrvaldamisega, tagades äsja kehtestatud kontrollikorra sujuva rakendamise, mille raames nõutakse nüüd kõikide puu- ja köögiviljade puhul fütosanitaarsertifikaate.

4.3. Rahastamine (lepingud ja maksed)

4.3.1. Lepingud

2022. aastal võttis komisjon juriidilisi kohustusi 27,2 miljoni euro ulatuses.

4.3.2. Maksed

2022. aastal maksti välja kokku 40,6 miljonit eurot (2021. aastal 38 miljonit eurot).

4.4. Järelevalve

Komisjon vastutab otseselt enamiku projektide rakendamise eest (otsene eelarve täitmine). Komisjoni töötajate tehtava järelevalve tase on väga kõrge, hõlmates pidevat

kontakti töövõtjatega, kohapealseid kontrolle, kohtumisi objektidel ja juhtkomiteede koosolekuid. Toetuste tugiüksus jätkas tehnilist abi pakkudes komisjoni abistamist toetuslepingute rakendamise järelevalves ja aitas abisaajatel kohaldada ELi õigusnorme toetuslepingute täitmise (sealhulgas allhangete) kohta.

Komisjon rakendab mitut lepingut ka kaudse eelarve täitmise raames. Rakendavad üksused, nagu ÜRO Arenguprogramm, Maailmapank, Goethe Instituut ja Põhja-Iirimaa ülemerekoostöö ühing (NI-CO), annavad komisjonile aru kooskõlas asjakohaste raamlepingutega. Komisjon on tihedalt kaasatud nende tegevuste igapäevasesse järelevalvesse.

4.5. Audit ja kontroll

Siseauditi talituse 2017. aastal korraldatud viimase auditi soovitused, mis käsitlesid riigihangete valdkonnas rakendatavat sisekontrolli korda, on täielikult ellu viidud.

4.6. Hindamine

Tulemustele orienteeritud järelevalve projekt viidi lõpule 2022. aastal. Projekti raames vaadati läbi valitud meetmed ja korraldati kavandatud koolitused, et suurendada asjaomaste sidusrühmade sisekontrollialast suutlikkust. Kõnealuse järelevalve eksperdid andsid soovitusi asjakohasuse, tõhususe, tulemuslikkuse ja kestlikkuse kohta – neid on arvesse võetud läbivaadatud meetmetes ja mujal.

Komisjon avaldas 2022. aastal komisjoni talituste töödokumendi[4] abiprogrammi hindamise tulemuste kohta. Hindamise käigus esitati sõltumatu hinnang ja tõendid abimääruses aastateks 2013–2018 seatud eesmärkide saavutamisel tehtud edusammude kohta. Hindamise käigus järeldati, et abiprogramm on äärmiselt asjakohane ja Küprose türgi kogukonna ebatavalisi asjaolusid arvesse võttes suhteliselt edukas algatus, millele EL annab suurt lisaväärtust.

4.7. Teavitamine, tutvustamine ja nähtavus

ELi tehtava töö tutvustamise eesmärgil viidi 2022. aastal ellu kokku 584 nähtavusele ja teavitamisele suunatud meedet. Komisjon avaldas voldiku, milles käsitletakse seoses COVID-19-le reageerimisega antavat ELi toetust, edenes erasektori arengut käsitleva voldiku koostamine.

4.8. Konsultatsioonid Küprose Vabariigi valitsusega

Küprose Vabariigi valitsuse esindajatega toimusid nii näost-näkku kui ka veebipõhised kohtumised. Komisjon tugineb omandiõiguse kontrollimisel ja kahe kogukonna tehniliste komiteede töö hõlbustamisel jätkuvalt koostööle valitsusega. Komisjon kohtub korrapäraselt alalise esindusega.

5. KOKKUVÕTE

Komisjon jätkab abimääruse alusel abi andmist, et hõlbustada Küprose taasühendamist, soodustades vastavalt määruse eesmärkidele tehtava tööga Küprose türgi kogukonna majandusarengut. 2022. aastal keskenduti abi andmisel jätkuvalt valdkondadele, mis on liidu õigustiku nõuetele vastavuse saavutamise seisukohalt eriti problemaatilised.

[4] KOMISJONI TALITUSTE TÖÖDOKUMENT, HINDAMINE „Küprose türgi kogukonna abiprogrammi hindamine (2013–2018)“, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus (europa.eu).

Tulevaste programmide koostamisel võetakse alati arvesse varasemat abi ja projektide küpsust. Jätkuvalt püütakse saavutada suuremat mõju prioriteetsetes valdkondades, kasutades vähem, kuid ulatuslikumaid meetmeid.

Komisjon on valmis vajaduse korral eraldama vahendeid (sealhulgas abiprogrammi raames), et toetada ÜRO egiidi all ühendamiskokkuleppe üle toimuvaid läbirääkimisi.